

MAGDALÉNA
PLATZOVÁ

**Život
po
Kafkovi**

ARGO

MAGDALÉNA
PLATZOVÁ

Život po Kafkovi

Obálka a grafická úprava Tereza Králová.
Odpovědná redaktorka Martina Mašínová.
Korektury Šárka Dohnalová.
Sazba Studio Visualist (www.visualist.cz).
Technický redaktor Milan Dorazil.
Vydalo nakladatelství Argo,
Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
argo@argo.cz, www.argo.cz,
roku 2022 jako svou 4 923. publikaci.
Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.
První vydání.

ISBN 978-80-257-3820-7

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS
sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
tel: 226 519 383
e-mail: odbyt@kosmas.cz
www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském
internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

1935: Ženeva

Na konci ulice se ježí tenké stěžně plachetnic. Vítr vane ze severovýchodu, silný a vyrovnaný, každé z lan v kotvišti hvízdá jiný tón. Chlapec se zastaví a naslouchá. Po jezeře běží ostré vlnky s bílými hřebeny, nebe je bledé, čisté, chladné.

Čtvrtým rokem šlape ze školy stejnou cestou, dvakrát denně. V opačném směru většinou běží. Jezero zná v každém počasí i ročním období, v šeru, za tmy. V zimě se stmívá brzy. Skřípání dřeva. Šplouchavé, duté nárazy vody do lodních boků.

Matka s tetou už začaly třídít a rozdávat věci, které s sebou nepovezou. Do kufrů půjde jenom oblečení, zatímco knihy, porcelán, obrazy, stříbro, koberce a nábytek za nimi pocestují později, až se usadí. Stěhování z Berlína bylo horší, tehdy plakala i matka. Ale otec trval na svém a teď už je zas táhne pryč. Z Evropy, která Židům mizí pod nohama.

Ulice vede podél parku, vodní hladina se skryla za stromy. Zahne za poslední roh. Činžovní dům, který připomíná přímořský hotel, s dlouhými ozdobnými balkony, barevnými okenicemi a spoustou výklenků. Celkem se v Ženevě stěhovali třikrát. Po prvním příjezdu najal otec vilu se zahradou. Potom se nakrátko vrátili do Berlína, protože matce se příliš stýskalo, ale byla to chyba, jak říkal otec. Když utíkali

podruhé, přišli o hodně peněz, aby je vůbec pustili. Najali si menší byt v centru města, a teprve když měla za nimi přijet babička, našel otec byt v ulici de Montchoisy, u parku, v blízkosti jezera. Pokoje nejsou velké, ale každý má trochu soukromí. Co babička zemřela, je jich doma sedm: otec, matka, Joachim a Lily, teta Elsa, sestřenice Hana a služka Berta. Guvernantku ani kuchařku už nemají.

Ve druhém patře, přede dveřmi jejich bytu, to voní pečeným masem. Teprve teď cítí, jaký má hlad. Stiskne kulaté tlačítko zvonku, jsou slyšet hlasy, ale nikdo neotvírá. Po druhém zazvonění se ozvou rychlé kroky. Ticho. Dveře se pomalu otevřou.

„No počkej!“ Skočí po sestře.

„Nech mě. A nekřič. Maminka má návštěvu z Berlína.“

„Koho?“

„Nějaká Margareta. Máme jí říkat teto, ale já si na ni vůbec nepamatuju. Pořád mluví. Jsou tam spolu zavřený.“

Skleněnou výplň dveří přijímacího pokoje proudí sluneční světlo a hází modré, červené a zelené skvrny na bílou zed'. Vrzly parkety, barvy se roztančily: „Vy už jste tady?“

Matka má na sobě tmavě modré šaty s nízkým pasem a plizovanou sukní a na krku dvakrát obtočenou šňůru červených korálů. Tmavě plavé, na spáncích prošedivělé vlasy, ostříhané těsně pod uši, jí slunce zapaluje do zrzava.

Za jejími zády vstává z pohovky drobná tmavovlasá žena ve světlých šatech. Natahuje ruku se zapálenou cigaretou: „To je přece Joachim!“

Musí jít k ní a pozdravit. Žena mu sahá temenem hlavy sotva po bradu, ale silou ho táhne k sobě dolů a nalíčenými rty jej líbá na obě tváře.

„Ty jsi vyrostl! Pamatuješ si ještě na mne?“

Dlaní mu cuchá vlasy.

„Bývali jsme skoro sousedé. Bydlela jsem na Sedanstrasse, kousíček od Hildy Hildebrandové, té slavné herečky. Kousek ode mne bydlel i profesor Einstein, ten už je taky v Americe. Všichni utíkají. Třeba se z tebe v Hollywoodu stane herec. Takový fešák! Celý Fredi.“

Hlasitě se směje, potáhne z cigarety, vyfoukne oblak kouře. Voní sladkým parfémem a alkoholem s bylinkami, který matka nabízí hostům před obědem. Dvě broušené skleničky se zbytky ostře zelené tekutiny září na stolku vedle popelníku, z každé strany jedna jako čestná stráž.

„Půjdu se podívat, co je s obědem,“ řekne matka. „Děti se musí vrátit do školy. My počkáme s jídlem na Roberta, jestli nemáš moc velký hlad. Nechám pak prostřít v jídelně.“

„Já nemám nikdy hlad. Podívej se na mě. Ne a ne přibrat.“

Jak by si na ni nepamatoval. Vždycky mluvila příliš nahlas a v Berlíně nechyběla na žádném matčině večírku. Smála se vysokým smíchem, který připomínal nervózní houkání klaksonů v berlínských ulicích. Styděl se před ní a neměl ji rád. Připadalo mu, že matku před lidmi zahanbuje. Ale matce to zřejmě nevadilo, protože ji stále zvala, ani jedna společenská večeře na Viktoria-Luise-Platz se bez ní neobešla. Červené korále byly také dárek od ní.

„Omluv mne na chvílku,“ řekne matka. „Zahraj si na klavír. Nebo se podívej na módy, tamhle jich mám celý štos.“

„O mne si starost nedělej. Já se nudit nebudu, počítám ztráty.“ Zase ten protivný smích. Greta potáhne z cigarety a přistoupí k oknu: „Škoda že nevidíte na jezero.“

Odpoledne, když se Joachim s Lily vrátí ze školy domů, najdou tam jen zachmuřenou služebnou. Ohřeje dětem mléko a postaví na stůl talíř s namazanými chleby, ale hned zase odběhne k plotně.

Odpoledne se u nich většinou nevaří, oběd je hlavní jídlo dne. K večeři stačí chleba se sádlem nebo polévka od oběda. Ale dnes se zřejmě chystá hostina, z trouby voní tetin tažený štrúdl a Berta vztekle bouchá hrnci.

„Nechají mě s tím samotnou,“ bručí, „ale jak to mám umět? Já nejsem žádná berlínská kuchařka.“

„Ty přece umíš všechno,“ chlácholí ji Lily. „Kam zmizela maminka?“

„Dámy se procházejí v parku,“ houkne Berta. „V tomhle větru! A voní, mladej pane, by si taky měli dávat pozor. Maj úplně červený tváře. Tohle jarní slunce je vostrý.“

„Neřekli ti, Berto, jak dlouho se tu ta paní zdrží?“

„Řekli mi jenom, že jí mám ustlat v pokoji po nebožce starý paní. Ale ještě jsem se k tomu nedostala, od rána jsem zavřená v kuchyni. Kufry má pořádný, nejspíš se stěhuje!“

„Snad ne k nám,“ vyhrkne Joachim.

V chodbě bouchly dveře, jsou slyšet hlasy.

„Už jsou tady,“ oddychne si Berta. „Teď mi snad milostpaní poradí s tou večeří.“

Chlapec rychle dopije mléko a odnese prázdný talíř i s hrnkem do dřezu.

Ve dveřích se skoro srazí s matkou.

„Kam jdeš?“

„Můžu na chvíli ven?“

„Nemáš úkoly?“

„Až na pondělí.“

Dveře do přijímacího pokoje jsou pootevřené, line se z nich tabákový kouř. Slunce teď svítí ze západní strany, barevná sklíčka pohasla.

„Večeře bude v sedm.“

„Nemohl bych dnes zůstat u Weinbergerových?“

„Ne.“

„Mami, prosím, oni mě pozvali.“

„Ne, máme hosty.“

„Tak dobře, mami.“

Prosmýkne se kolem ní a vyběhne z bytu. Je pět hodin, ještě stihne bohoslužbu v synagoze.

Jediné, co jim ze šabatu zbylo, jsou svíčky, které matka zapaluje před večerí. Jinak je u nich páteční večer jako každý jiný.

To u jeho nejlepšího kamaráda Lea Weinbergera mají stříbrný pohár a otec s jarmulkou na hlavě nad ním propěvuje *Baruch ata Adonaj Elohejnu, melech ha-olam, bore pri ha-fagen*, než ho dá kolovat. Pak žehná mytí rukou a sladkou chalu a teprve potom se mohou Weinbergerovi pustit do jídla. A jak vesele jedí, i když k radosti vlastně nemají důvod.

Pan Weinberger mu vyprávěl, jak utíkali poprvé, ještě za války, před východní frontou a pogromy do Berlína. Paní Weinbergerová byla tehdy těhotná s Leem. Přežili v Berlíně poválečnou epidemii chřipky i inflaci, a sotva si pan Weinberger, který je povoláním učitel, našel lepší práci a začal domů nosit trochu peněz, nastoupil Hitler. Nechtělo se jim znovu se všeho vzdát, a tak promeškali vhodnou chvíli a dostali se do Švýcarska až v době, kdy proti uprchlíkům, kterých stále přibývalo, začaly vycházet zákony. Například nesmí pracovat. Pan Weinberger tajně vyučuje hebrejštinu, žáci mu platí na ruku, hodinu po hodině. A Leova maminka chodí uklízet. Leo se dělí o pokoj se dvěma mladšími sestrami, v malém, tmavém bytě blízko synagogy jich bydlí pět.

Přesto u nich bývá v pátek večer radostnější nálada než v krásně zařízené jídelně v ulici de Montchoisy. Tam je vesele, jenom když otec není doma.

Když je otec výjimečně na cestách nebo večerí mimo domov, začnou matka a teta Elsa mluvit hlasitěji. Vzpomínají

na svoje dětství v městečku Neustadt in Oberschlesien a na stěhování do Berlína. Vyprávějí o bláznivých strýcích a tetách, a že jich v rodině bylo, a o tom, jak chodily v Berlíně tancovat, jaké měla která šaty a jaký nápadník se o kterou ucházel. Smějí se, ale není jasné čemu, a po večeři se hrají hry. Na schovávanou. Chodí pešek okolo. Cukr káva limonáda čaj rum bum. Nebo si teta Elsa sedne ke klavíru, což by si před otcem netroufla, a hraje vídeňské valčíky a staré židovské písně a také několik maďarských melodií, které se naučila, když ještě žila s manželem v Budapešti. Srolují koberec a matka učí Lily s Hanou tancovat. Přemlouvají k tanci i Joachima, ale ten se nedá, nemusí přece křepčit jako blázen, aby se cítil veselý.

Greta dnes není jediným hostem. U stolu sedí ještě jeden známý z Berlína, Herman Eisner, kterého mají i děti dovoleno oslovovat křestním jménem, protože „strýček Eisner“ se k němu nehodí.

Herman je psychiatr, původem z Prahy. Právě on se otci nejvíc posmíval, když patnáctého září roku 1930, při společenské večeři na Viktoria-Luise-Platz, svým hostům oznámil, že nazítří s Felicí a dětmi emigrují do Švýcarska.

„Víš co, Roberte? Pojeď radši ke mně do Grünewaldu, to máš blíž.“ Výbuch smíchu. V Grünewaldu se nacházelo Hermanovo soukromé sanatorium pro duševně nemocné.

Jedli nadívané křepelky a pili šampaňské, byla to večeře na rozloučenou.

Herman Eisner věřil v německý humanismus a demokracii a byl přesvědčen, že Hitlera a jeho bandu propuštěných zločinců, jak jim říkal, není třeba brát vážně. Národu, který zrodil Goetha a Heineho, nikdo nedokáže vnutit diktaturu. A pokud by se o to i někdo pokusil, musel by to být

větší formát než zakomplexovaný, nevzdělaný psychopat Adolf Hitler.

Herman hbitě sestavil führerovu diagnózu a prorokoval, že brzy také on, Hitler, skončí u něho v Grünewaldu. To se nad křepelkami nasmáli.

Ještě v lednu roku 1933 napsal do jedněch berlínských novin úvahu o neporazitelnosti německé demokracie. O necelé dva měsíce později, šestého března před půlnocí, jim v Ženevě zabušil na dveře. Přišel se omluvit.

Jedí slepičí polévku s knedlíčky a nadívané telecí a pijí k tomu lehké burgundské víno. Oslavují příjezd Grety, která ještě včera (je to vůbec možné?) byla v Berlíně. Vzpomínají na svoje oblíbené kavárny, pekaře a krejčové, kloboučnice, cukráře, číšníky, lavičky v parku. Městské tkanivo tváří a míst, které vytváří pocit bezpečí a domova.

I Joachimovi se mnohé vybavuje. Třeba zoologická zahrada, kam chodil se svojí chůvou. A také akvárium, kde s otevřenými ústy pozoroval rejdy barevných ryb a křehké mořské koníky s protáhlými nosy a zakroucenými ocásky, kteří se vznášeli ve vodě nahoru a dolů jako miniaturní draci z pohádky.

Greta říká, že některá místa by dnes těžko poznali. Všude vyrostly nové budovy a teď, co se připravuje olympiáda, se z Berlína stalo jedno velké staveniště. Hitler se rozhodl oslnit svět.

Obě ženy se k večeri převlékly, Greta si přes ramena přehodila krajkový šál.

Z pravé strany vedle ní sedí Joachim, z levé Robert, Herman je mezi Lily a Felicí.

„Jak dlouho se v Ženevě zdržíte?“ ptá se Herman.

Dobrá otázka. Joachim natáhne nohu a lehce kopne Lily do holeně. Teď se to dozvedí.

„Pár týdnů. Musím si Felici trochu užít, než mi zmizí za oceán. Kdo ví, kdy ji zas uvidím.“

„A potom?“

„Mám bratra v Palestině.“

„V Jeruzalémě?“

„Ne, v Tel Avivu. Možná jste o něm už slyšel, Hans Bloch. Je lékař, jsme na něj hrdí.“

„Kdy odjel?“

„Před dvěma lety. Chtěl ale odjet už mnohem dřív, Hans je zapálený sionista.“

„Hodláte zůstat v Palestině natrvalo?“

„Prosím vás, co je dnes natrvalo?“

Greta se napije vína a pomalu si zapálí cigaretu. Porce telecího na jejím talíři je netknutá.

„Jistě, hloupá otázka,“ zrudne Herman. „Vyzvídám vlastně kvůli sobě, sám nevím, kam se odtud vydat. Ve Švýcarsku zůstat nemůžu, nemám dost peněz a musím začít pracovat. Ale v mojí práci je důležitý jazyk. Hebrejsky neumím. V Palestině sice dost lidí mluví německy, ale nevím, jestli by mne tam chtěli. Potřebují v Palestině psychiatry? Nebo jenom zedníky, rolníky a vojáky, co myslíte?“

„Zatím neumíš hebrejsky, Hermane, zatím.“

„Pro jednu jsi, Roberte, optimista, ale na nesprávném místě. Ty se ještě možná anglicky naučíš, ale já hebrejsky? Těžko. Nikdy jsem neměl hlavu na jazyky a tohle je příliš jiné. Číst a psát zprava doleva.“

„*I speak English*,“ řekne Greta. „Vedla jsem oddělení zahraničního prodeje. Znáte firmu Adrema?“

„Psací stroje.“

„Byla jsem u Adremy devatenáct let. To je dlouhá doba. Cítím se teď bez práce jako bez rukou. Je to jako smrt někoho blízkého. Nebo rozvod.“

„Co budete dělat v Palestině?“

„Potřebují v Palestině psací stroje? Nebo jenom lopaty, motyky a pušky, co myslíte? Já ničemu jinému než psacím strojům nerozumím. Mohu se živit jako písarka. Alespoň tam bude teplo. Dneska jsme u jezera tak promrzly.“

Zimomřivě si přitáhne šál k tělu.

„Na té procházce jsi trvala ty, Greto.“

„Ano, Felice, a bylo to nádherné. Zasněžené hory v dálce, kvetoucí stromy, vlnky spěchající po hladině...“

„Uvažuju o Itálii,“ řekne Herman. „Všichni utíkají do Francie, ale Mussolini se prý k Židům chová slušně.“

Greta vyfoukne kouř. „Dobrý nápad, Hermane. Mám pozvání do Florencie. Moje bývalá kolegyně si vzala Itala, právníka, patří jim nějaký bankovní dům. Má nádhernou vilu nad městem. Mohli bychom tam odjet spolu a předstírat, že jsme snoubenci.“

„Ty se nebojíš Mussoliniho?“

„Ale Bobe!“

Chlapci zrudnou uši. Ta ženská říká jeho otci „Bobe“.

„Mussolini není Hitler. Vždyť mezi fašisty jsou i Židé. Italové na řeči o nordické rase moc nedají, víš?“ Prohne se v zádech jako kočka. „Já prostě zbožnuju Florencii. Hned po válce jsem tam jela na dovolenou, nemohla jsem se dočkat. Všichni mě strašili, jak tam Němce nenávidí, ale ke mně byli všichni úplně sladcí. Italové snad ani neumí pořádně nenávidět, ne jako Němci. Moje bývalá kolegyně hostila ve své vile Mussoliniho i jeho milenkou, která je ostatně Židovka. Novinářka.“

Na stole se objeví Elsin tažený závin. Teplá, nakysle sladká chuť jablek, ořechů, rozinek a skořice pod křehkou krusťou těsta, které je na povrchu upražené do hněda, ale blíž ke středu bílé a vláčné.

Po dezertu přejdou do salonu, rozesadí se na pohovku a do křesel kolem nízkého stolku. Berta nabízí kávu a čaj, Robert koňak. Greta požádá Roberta, aby zahrál Beethovena.

„Jako za starých časů.“

Otec se nechá chvíli přemlouvat, ale pak usedne k pianu a odklopí víko.

První údery *Patetické*. Joachim pozoruje otcovu tvář. Na Viktoria-Luise-Platz hrával pokaždé, když s matkou večeřeli doma. V Ženevě si sedne ke klavíru málokdy, skoro jako by se mu vyhýbal. Možná nemá tohle pianino tak rád jako křídlo, které nechal v Berlíně.

Jak málo zná toho člověka u klavíru. Jak velice se liší od otce, který je náročný, přísný, většinou zasmušilý. Dnes po dlouhé době se u večeře smál svým starým smíchem, který tak příjemně duní v jeho rozložitém těle.

Hraje s přivřenýma očima a skoro neznatelným úsměvem, prsty se rychle pohybují po klávesnici.

Chlapec si vzpomene, jak otec vloni zářil pýchou, když on, Joachim, přečetl v synagoze bez jediného škobrtnutí svůj oddíl z Tóry.

Přitom o bar micva nechtěl zprvu ani slyšet, chlapec si musel obřad vyprosít. Teprve po dlouhých rozhovorech s matkou, která mu záležitost vyložila z praktické stránky, se otec podvolil, a dokonce zaplatil panu Weinbergerovi, aby Joachima učil hebrejsky.

Vysvětlil si to nakonec tak, že to z jeho strany není žádný ústupek tmářství, ale prozřetelná investice do synovy budoucnosti.

Pro něj a Felici Palestina není, to je jasné, bylo by to jako utíkat z rozpálené pánvičky do hrnce s vařící vodou. Ale kdo ví, kde jednou skončí jeho děti? A pokud syn touží studovat,

je třeba ho v tom podpořit, ať je to cokoli. Jen dlouhé kalhoty mu na obřad nekoupil, v tom bodě se s ním nedalo hnout. Bylo mu jedno, že podle židovského zákona se Joachim může ve třinácti letech třeba i oženit. Podle pravidel civilizované berlínské společnosti, ke které se počítá on, se chlapcům první dlouhé kalhoty kupují až ke čtrnáctým narozeninám.

A tak v tu slavnou sobotu, kdy se měl stát dospělým, chlapec kráčel do chrámu v krátkých vlněných kalhotách a podkolenkách. Nikdo se mu naštěstí neposmíval. Odříkal svůj text bez chyby a po skončení obřadu viděl na vlastní oči, jak je otec dojatý. Neobjal ho, protože Robert svoje děti neobjímal nikdy, ale poklepal mu uznale na rameno a celou cestu domů se usmíval.

Matka, teta, Hana a Lily už měly prostřeno, oběd byl sváteční a teta Elsa upekla jeho oblíbený ořechový koláč s měkkou čokoládovou polevou a rybízovou zavařeninou. Od otce dostal k bar micva hodinky.

Druhá věta, *Adagio cantabile*.

Vždyť to už je loučení, pomyslí si chlapec a rozhlédne se po pokoji.

Teta Elsa sedí na pohovce, a když na sobě ucítí jeho pohled, obrátí k němu oči a usměje se. Podobá se mamince, ale je starší, má už docela šedivé vlasy. Má tetu Elsu rád. O rameno se jí opírá krásná sestřenice Hana. Nepojede s nimi do Ameriky, dokončí ve Švýcarsku lékařskou školu, kam nastoupila ke studiu před rokem. Greta polo sedí, polo leží v jednom z křesel, s hlavou položenou na opěradlo a se zavřenýma očima. S namodralými stíny v očních jamkách vypadá jako mrtvá. Zapomněla i kouřit, v nehybných prstech svírá nezapálenou cigaretu. Herman stojí u klavíru, obrací stránky not.

V druhém křesle sedí matka a u jejích nohou Lily. Hlavu s dvěma silnými tmavými copy si opřela o matčina kolena a nechá se její teplou dlaní hladit po čele.

Za dva měsíce se s otcem vydáme na cestu, řekne si chlapec. Žaludek se mu sevře vzrušením jako pokaždé, když na to pomyslí.

Nalodí se v Janově. Týden stráví na lodi, pak další týden v New Yorku, kde chce otec kontaktovat nějaké staré známé. Pak vlakem do Chicaga, kde žije matčin mladší bratr Fredi. Z Chicaga se vydají na Západní pobřeží a pak dolů, přes San Francisco do Los Angeles. Tam je cíl jejich cesty. Pojede sám s otcem, matka s Lily za nimi dorazí, až najdou byt. Jako poslední asi pocestuje teta Elsa, která se bude jen těžko loučit s Hanou.

Matčin bratranec se ženou se v Los Angeles usadili už před rokem.

„Jednoduchý život,“ psali rodičům. „Pláže, palmy a slunce, levné bydlení, hodně ušetříte za topení. Za domek se zahradou tu zaplatíte méně než za jednopokojový byt v New Yorku.“

Pohledem znovu obsáhne celý pokoj. Snaží se otisknout si jej do paměti, jako už do sebe dneska pojal stožáry lodí a jezero. Sbírkou otisků si odveze s sebou. Teď už je přece jen o něco chytřejší, než když odjížděli z Berlína.

Tehdy si žádné otisky neudělal, a tak se mu jeho domov, krom několika matných momentek, které samy uvízly v hlavě, propadl do tmy.

Až mnohem později, to už byl ženatý a měl svá vlastní malá tajemství, mu došlo, že *on* byl celou dobu s nimi. Matčino šeptání s Gretou. Zamrzlé slovo na rtech tety Elsy. Knihy, které se tajemně vynořovaly a mizely dřív, než je někdo stačil vzít do ruky.

Den, kdy se o něm dozvěděl, si pamatuje přesně. Bylo to v třicátém osmém roce, v Los Angeles.

Teta Sofi ho pozvala na zmrzlinu do cukrárny na Pico, a jakmile si objednali, vytáhla z kabelky knihu a položila ji na mramorový stůl mezi ně. Byla to německá kniha. Jeho autora, bratra tety Sofi, znal pouze z vyprávění, na jeho návštěvy na Viktoria-Luise-Platz si nepamatoval.

„Tahle kniha,“ řekla teta Sofi, „vyšla v Praze. A píše se v ní i o tvé mamince.“

Vzal knížku do rukou a prolístoval ji. Životopis spisovatele, od kterého nikdy nic nečetl.

„Franz Kafka byl Maxův nejlepší přítel, znali se od dětství. Jednu dobu k nám chodíval snad denně. A právě tehdy, dávno před tím, než ses narodil ty nebo Lily, se u nás seznámil s tvou maminkou. Jela navštívit Elsu do Budapešti. Nebo ji poslali pracovně do Vídně. Už nevím. Byla u nás na večeri a Kafka náhodou také přišel, tak se to stalo. Začali si dopisovat, zasnoubili se, ale vypukla válka a ze svatby nebylo nic. Nakonec Franz onemocněl na tuberkulózu a brzy zemřel. A tvoje maminka se šťastně vdala za tvého otce.

Kafka byl laskavý člověk a velmi vzdělaný,“ pokračovala teta Sofi. „Max o něm vždycky tvrdil, že je génius, ale to já nemohu posoudit. Určitě to není literatura pro každého, i když v Německu je teď prý docela známý. Hlavně díky Maxovi, který se stará o jeho pozůstalost.

Chci, aby ses to dozvěděl ode mne,“ řekla teta Sofi, „protože dřív nebo později tě na tu knihu určitě někdo upozorní. Nechápu, proč musel Max vytahovat tyhle osobní věci, nač vláčí živé lidi literaturou.

Promluvím taky s Lily, nechci, abyste měli pocit, že vám maminka něco tají. Jí ani otce byste se na to neměli ptát.

Ty ani netušíš,“ řekla, „jak je tvoje matka statečná a co všechno udělala pro svoje rodiče, a pro Frediho a Ernu a Elsu samozřejmě, jak se obětovala. Musíš si jí vážit.“

Nepřekvapilo ho, že měla matka před svatbou známost. Jak se tehdy říkalo. Ale že chodila se spisovatelem, to by do ní neřekl.

Vdávala se v jednatřiceti. Ženicha jí pomohla najít jedna berlínská dohazovačka a Felice jí byla za vynaložené úsilí vděčná. Nikdy nezapomněla poslat jí přání k novému roku.

Pro Joachima a Lily v sobě matčin život před svatbou skrýval cosi pohádkového. Vyprávěla jim o práci pro firmu, která vyráběla kancelářské stroje a kde ji z pozice pomocné písáčky šéf postupně povýšil až na vedoucí prodeje. Jezdila zastupovat firmu na veletrhy, navštěvovala společenské akce, stávalo se, že protančila celou noc a ráno šla rovnou do kanceláře. Babička Anna se na ni zlobila, že si ničí zdraví, ale ona ji neposlouchala, měla tehdy síly za čtyři a nepotřebovala spát.

Co se Brodovy knihy týče, nic mu do toho vlastně nebylo. Začínalo léto. A bylo mu osmnáct let.

Teprve po válce, když žil v New Yorku a matčina stará známost, ten člověk, byl najednou všude, byl nucen začít se jím trochu zabývat. A v jakési souvislosti se závějí suchého barevného listí, do které skákal a byl za to matkou kárán (špinavé kalhoty, zaprášené botky), až na nejzazším, šednoucím okraji paměti se mu vybavil stín vysokého muže v tmavém kabátě, jak vstává z lavičky a zvedá klobouk.

Pár měsíců před svojí smrtí, od podzimu 1923 do jara 1924, žil Kafka v Berlíně. Mohla se s ním v té době setkat? Byl Joachim u toho?

Musela vědět, že se přestěhoval. Jejich společní známí měli jeho adresu a možná i telefonní číslo. Určitě jí vyprávěli o tom, že trpí nouzí. Tu zimu letěly ceny nahoru tak rychle, že by to bylo k smíchu, kdyby lidé neumírali hladu. Kousek chleba nebo půl litru mléka stál tisíce inflačních marek a penze vysloužilého úředníka úrazové pojišťovny mohla vystačit sotva na nájem. Rodiče mu posílali jídlo z Prahy.

Zato Felici a její rodině se dařilo lépe než kdykoli předtím. Když se německá marka zhroutila, vzala s sebou velké bankovní domy a soukromí bankéři, jako byl Robert, se zbavili konkurence. Díky osobním kontaktům v zahraničí dokázali získat investory pro krachující německý průmysl i stát a hodně vydělávali. Matka poprvé od svých patnácti let nechodila do práce a na fotografiích z té doby je to na ní vidět. Po narození druhého dítěte byla plná života, vlasy i pleť se jí leskly zdravím. Kdo by v ní hledal tu stárnoucí, utrápenou dívku s uplakanýma očima, která na sklonku roku devatenáct set sedmnáct nasedala v Praze do vlaku?

Jistě by se chtěla Kafkovi ukázat. A také mu pomoci. Soucit bylo ještě silnější pokušení než marnivost, tomu nikdy nedokázala odolat.

Ale žádné důkazy pro to setkání nejsou, kromě vzpomínky, kterou si Joachim může jen namlouvat.

1938: Paříž

Dakota se s prudkým zhrounutím odlepila od startovací dráhy a Felice jen stěží potlačila radostné výsknutí.

„Vaše šampaňské, madam. Madam?“

Přijala od letušky nabízenou sklenici a napila se.

Kapitán hlásil, jakou rychlostí a do jaké výšky stoupají a jak silný je vítr. Slunce jim zapadalo přímo za zády a okénkem byla vidět kovová perut' planoucí jako rozžhavená měď. Kopce pod nimi, porostlé suchou travou, byly růžové, nebe do zelena.

Radost by přece jen cítit neměla. Ani když poprvé letí letadlem. Žena v její situaci by se neměla blaženě usmívat, s nosem přilepeným na okénko.

Dala za letenku tři stovky. Ohromná suma ve světle výdajů, které je teď s Robertem čekají. Jenomže letadlem přeletí Ameriku za pouhých šestnáct hodin, takže zítra ještě stihne nasednout na rychlou loď, která vyplouvá z New Yorku jednou za týden a urazí cestu přes oceán za pět dní namísto sedmi.

Vlakem by to vyšlo mnohem levněji, ale cesta přes kontinent by trvala tři dny a rychlá loď by jí zatím ujela. Do Paříže by dorazila nejdřív za dva týdny, a to je skutečně příliš dlouhá doba pro někoho, kdo čeká v nemocnici.

*